

Vergaderjaar 2022–2023

26 447

Arbeid en zorg

Nr. 59

BRIEF VAN DE MINISTER VAN SOCIALE ZAKEN EN WERKGELEGENHEID

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 6 oktober 2022

Het kabinet vindt het van groot belang dat iedereen kan participeren op de arbeidsmarkt en economisch zelfstandig is. De Wet arbeid en zorg (Wazo) draagt hieraan bij. De verschillende verlofregelingen die hierin zijn opgenomen, hebben als doel werknemers te ondersteunen in het vinden van een evenwicht tussen werk en zorgtaken. De verlofvormen kunnen voor een breed scala aan zorgtaken worden ingezet. Zo is het mogelijk verlof op te nemen rondom de geboorte of adoptie van een kind, ten behoeve van de zorg voor kinderen en om te kunnen mantelzorgen voor hulpbehoevende naasten.

In de afgelopen jaren is het verlof rondom de geboorte van en de zorg voor kinderen meermaals uitgebreid. Zo kregen partners met de Wet invoering extra geboorteverlof (WIEG) per 1 januari 2019 recht op een week geboorteverlof en werd dit per 1 juli 2020 uitgebreid met vijf weken aanvullend geboorteverlof. Daarnaast kregen ouders met de Wet betaald ouderschapsverlof (Wbo) per 2 augustus jl. recht op negen weken betaald ouderschapsverlof.

Met deze uitbreidingen zijn meer mogelijkheden gecreëerd voor ouders om hun werk met zorgtaken te combineren. Het verlofstelsel werd er echter ook complexer door. Omdat het belangrijk is dat mensen een weloverwogen keuze kunnen maken in het gebruik van het verlof, waarbij zicht is op de (financiële) consequenties op korte en langere termijn, is het wenselijk de begrijpelijkheid en toegankelijkheid van de verlofregelingen te onderzoeken. Tijdens het wetgevingsoverleg over het Wetsvoorstel betaald ouderschapsverlof op 12 april 2021 diende het lid Tielen hiertoe een motie¹ in. Hierin werd de regering verzocht om een toegankelijkheids-toets uit te voeren op de verlofregelingen. Daarbij diende de begrijpelijkheid voor burgers en kleine werkgevers centraal te staan.

¹ Kamerstuk 35 613, nr. 17.

Hierbij bied ik uw Kamer het eindrapport van deze toegankelijkheidstoets op de verlofregelingen aan. Het onderzoek, dat is uitgevoerd door Significant APE, heeft plaatsgevonden van februari tot en met mei 2022. In het onderzoek stonden twee onderzoeksvragen centraal, namelijk 1) hoe de huidige inrichting van het verlofstelsel een beroep doet op het doenvermogen van ouders en werkgevers en 2) in hoeverre het verlofstelsel qua begrijpelijkheid toereikend is en waar het tekortschiet.

Deze vragen zijn beantwoord aan de hand van een documentenstudie, gesprekken met en enquêtes onder in totaal 9 werkgevers en interviews en focusgroepen met in totaal 31 voornamelijk hoogopgeleide ouders.

Representativiteit

Anders dan beoogd, is het onderzoeksbureau er niet in geslaagd om een grotere en meer gevarieerde groep ouders en werkgevers bij het onderzoek te betrekken, ondanks hun grote inzet hierop. Het onderzoek geeft hierdoor geen beeld van de toegankelijkheid van het verlofstelsel voor een groot aantal ouders, met name niet voor ouders met een praktische opleidingsachtergrond. Ook volstaat het aantal werkgevers niet om een goed beeld te geven van de begrijpelijkheid van het verlofstelsel voor kleinere werkgevers. Dit heeft de representativiteit van het onderzoek danig beperkt. Het rapport komt daardoor helaas onvoldoende tegemoet aan het beoogde doel, namelijk zicht krijgen op de toegankelijkheid van het verlofstelsel, waarbij de begrijpelijkheid voor de burgers en de kleine werkgevers centraal staat. Toch ben ik niet voornemens het onderzoek opnieuw te laten uitvoeren. De begrijpelijkheid en toegankelijkheid van het verlofstelsel zal ik laten meenemen in andere onderzoeken die binnenkort op de planning staan. Dit geldt in ieder geval voor het aangekondigde onderzoek naar niet-gebruik van het aanvullend geboorteverlof² en de verkenning van de vereenvoudigingsmogelijkheden in het verlofstelsel. Ook bij de invoeringstoets Wet betaald ouderschapsverlof, een jaar na inwerkingtreding van die wet, zullen de begrijpelijkheid en toegankelijkheid worden betrokken.

Ondanks de tekortkomingen biedt het onderzoek van Significant APE praktische aanknopingspunten om de begrijpelijkheid en toegankelijkheid van het verlofstelsel te verbeteren. Daarom zal ik hierna de bevindingen en aanbevelingen samenvatten en hier kort op reflecteren. Vervolgens zal ik uiteenzetten in hoeverre de aanbevelingen ondertussen zijn opgepakt.

Onderzoeksresultaten

Uit het eindrapport blijkt dat de ouders uit de onderzoeksgroep de informatie over de verlofregelingen over het algemeen vindbaar en grotendeels volledig vinden. Ze vinden de informatie echter niet altijd begrijpelijk genoeg om een weloverwogen keuze te maken in het gebruik hiervan. Een reden hiervoor is het bestaan van verschillende verlofregelingen die op onderdelen van elkaar afwijken, bijvoorbeeld wat betreft betalingshoogte en duur. Het aanvullend geboorteverlof en het betaald ouderschapsverlof worden door ouders genoemd als minder begrijpelijke regelingen. Ook werkgevers uit de onderzoeksgroep zeggen het overzicht en de samenhang te missen. Suggesties van de respondenten om het verlofstelsel toegankelijker te maken zijn onder andere het bieden van een overzicht van de verlofregelingen, waarin de persoonlijke situatie van ouders zoveel mogelijk wordt meegenomen, en het normaliseren van het opnemen van verlof (met name door mannen) onder werkgevers.

² Kamerstuk 34 967, nr. 20.

Verder blijkt volgens het onderzoeksbureau dat werkgevers een belangrijke rol kunnen spelen in het vergroten van het doenvermogen van werknemers wat betreft het gebruik van de verlofregelingen. Zo kan het helpen als werkgevers hun werknemers proactief informeren over de benodigde acties en er goede onderlinge afspraken worden gemaakt. Tegelijkertijd wordt echter ook een groot beroep gedaan op het doenvermogen van werkgevers zelf.

Dat betreft bijvoorbeeld het regelen van vervanging wanneer medewerkers gedurende langere tijd met verlof zijn. In het vergroten van het doenvermogen van werknemers en werkgevers, is volgens het eindrapport een rol weggelegd voor de overheid. Zo kan de complexiteit van het verlofstelsel worden verminderd door de verlofregelingen meer gelijk te trekken of door de benodigde acties voor mensen te reduceren.

Reactie

Het onderzoek schiet zoals besproken tekort wat betreft representativiteit. In de paragraaf *representativiteit* ben ik daar al uitgebreider op ingegaan. Toch denk ik dat het onderzoek van waarde is, omdat een deel van de inzichten naar verwachting ook – en mogelijk zelfs in sterkere mate – zal gelden voor een bredere groep ouders en kleine werkgevers. Het is aannemelijk dat ook praktisch opgeleide ouders, net als de hoger opgeleide ouders uit de onderzoeksgroep, de informatie over het verlofstelsel niet altijd begrijpelijk genoeg vinden om hierin weloverwogen keuzes te maken. Ook is het voor te stellen dat het regelen van vervanging tijdens de verlofopname van een medewerker voor veel werkgevers, met name in het MKB, problemen kan opleveren. Met deze overwegingen in gedachten is reeds bekeken hoe invulling kon worden gegeven aan de aanbevelingen.

Acties

Inmiddels zijn verschillende aanbevelingen uit het eindrapport opgepakt. In aanloop naar de invoering van het betaald ouderschapverlof is de communicatiecampagne hierover van start gegaan. Richting werknemers en werkgevers is via een groot aantal platforms over de nieuwe regeling gecommuniceerd. Verder is op de website rijksoverheid.nl een overzicht toegevoegd van de verlofregelingen rondom de geboorte van en de zorg voor kinderen, met daarin de belangrijkste kenmerken per verlofvorm (doelgroep, duur, betalingsniveau en opnameperiode). Ook UWV, de betrokken uitvoeringsorganisatie, heeft extra aandacht besteed aan het informeren van werkgevers en werknemers over het verlofstelsel. UWV heeft voor werkgevers webinars georganiseerd over het betaald ouderschapverlof, die goed zijn bezocht. Voorts zet UWV uitlegvideo's in en is op de website van UWV een keuzehulp opgenomen voor moeders en partners. Ook is de beschikbare informatie over de verlofregelingen op de website van UWV en op rijksoverheid.nl onder de loep genomen en waar nodig aangevuld. De suggestie om op de website van UWV een chatfunctie op te nemen is inmiddels gerealiseerd.

Daarnaast staat er, in lijn met de aanbevelingen, nog een aantal acties op de planning. Zo wordt dit najaar aangevangen met een inventarisatie van de mogelijkheden om het verlofstelsel te vereenvoudigen. In mijn brief van 31 mei 2022 heb ik deze inventarisatie reeds aangekondigd.³ Ook de resultaten van de toegankelijkheidstoets kunnen hiervoor als input dienen. Hiernaast is het voornemen een factsheet met daarin een stroomschema van de verlofregelingen te (laten) ontwerpen, om verder te voorzien in de

³ Kamerstuk 25 883, nr. 434.

informatiebehoefte van werknemers. Verder wordt bekeken hoe vorm kan worden gegeven aan de wens om de financiële consequenties van verlof in kaart te brengen, bijvoorbeeld middels een rekentool.

Tot slot is er een aantal aanbevelingen die op dit moment niet wenselijk en/of niet uitvoerbaar worden geacht. Dit geldt allereerst voor het volledig vergoeden van het betaald ouderschapsverlof en het aanvullend geboorteverlof, onder andere omdat hiervoor geen financiële dekking is. Ook zal geen extra steunpunt voor werknemers worden opgezet buiten de al bestaande mogelijkheden. Tot nu toe zijn er, afgezien van dit onderzoek, geen signalen ontvangen dat dit nodig is. Ook zou het mogelijk verwarrend kunnen zijn om verschillende steunpunten te introduceren. Wel wordt naar aanleiding van dit signaal in de gaten gehouden of de bestaande wegen voldoende vindbaar zijn en zal indien nodig actie worden ondernomen.

Tot slot

De nu in gang gezette voorlichtingsactiviteiten zullen bijdragen aan de begrijpelijkheid en toegankelijkheid van het verlofstelsel. Daarmee wordt een bredere benutting van het verlofstelsel beoogd en wordt een goede combinatie van arbeid en zorg verder gestimuleerd. Ook in de toekomst zal ik hier alert op blijven. De vraag of het verlofstelsel voldoende toegankelijk en begrijpelijk is, wordt zoals gezegd meegenomen in de verdere onderzoeken rondom het verlofstelsel. In toekomstige onderzoekstrajecten zal in het bijzonder aandacht uitgaan naar het meenemen van mensen met verschillende opleidingsachtergronden en uit verschillende inkomensgroepen. Ook zullen werkgevers van verschillende omvang worden betrokken.

Al met al vind ik het spijtig dat het onderzoek niet representatief is gebleken. Door er in toekomstige onderzoekstrajecten extra aandacht aan te besteden, kan een vollediger beeld ontstaan van de begrijpelijkheid en toegankelijkheid van het verlofstelsel voor iedereen die ermee te maken heeft. Als daar zicht op is zullen de verlofregelingen uiteindelijk beter worden benut en zodoende bijdragen aan de arbeidsparticipatie en economische zelfstandigheid van met name vrouwen.

De Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid,
C.E.G. van Gennip